

Posudek na diplomovou práci

Ženy v Asociaci protifašistických skupin aneb „Nejde jen o to, aby i holky mohly mlátit nácky“ (Analýza postavení žen-antifašistek ve vybrané antifašistické organizaci)

Tereza Cachová

Autorka se zaměřuje na ženy v protifašistické organizaci v rámci současného českého anarchistického hnutí, zkoumá vliv genderu na participaci aktivistů/tek a činnosti skupiny. Zabývá se hlavní otázkou, jaké je postavení a role žen v antifašistické organizaci. Vychází z feministické teorie, teorie subkultur a sociálních hnutí. V práci předkládá historii vývoje anarchistického a antifašistického hnutí u nás. V empirické části popisuje aktivity dané organizace a míru, do jaké se jich účastní ženy. Tematizuje také vztah dané organizace k feminizmu. Svou práci uzavírá zjištěním, že ženy, i přes deklarovanou rovnost v antifašistické organizaci, mají ve skupině druhotné postavení. Pro to, aby si vydobily a udržely pozici v organizaci, musejí vynakládat mnohem větší úsilí než muži aktivisté.

Předkládanou práci hodnotím velice kladně, domnívám se, že autorka pracuje korektně s teoriemi, podrobně popisuje zvolenou metodologii a její východiska, pečlivě analyzuje sebraná data. Musím také vyzdvihnout detailní reflexi vlastní pozice ve vztahu ke zkoumaným a zdůraznění etických rozměrů práce.

Obzvláště zajímavá mi připadala část o souvislosti mýtu krásy u žen a vytváření předpokladů pro fyzický boj s neonacisty (s. 61), kde autorka ukazuje, že muži antifašisté omezují ženy v budování svalnaté postavy se zdůvodněním, že to nezapadá do představy o ženském vzhledu.

Mám na autorku několik dotazů, které by měla zodpovědět v diskusi při obhajobě.

Pro anonymizaci používá fiktivní název skupiny. Nerozumím tomu, proč není uveden pravý název zkoumané organizace, když u dotazovaných zajistila dvojí anonymizaci. Naprosto chápu potřebu změnit jména účastníků a účastnic výzkumu, ale anonymizace se provádí v kvalitativním výzkumu běžně. Zkoumaná organizace je sice konspirační, ale není nelegální a „podzemní“, vystupuje veřejně na svém webu a při veřejných akcích. Autorka také navazuje na publikace (Bastl, Mareš, Kolářová), které pracují s vlastním názvem organizace.

Neuvést pravé jméno mi přijde škoda i z hlediska návaznosti výzkumů. Kdo bude za dvacet či padesát let schopen rozlišit pravou a fiktivní organizaci? V antifašistickém boji je významná tradice a historická paměť, což dokládá výrazné odkazování zkoumané organizace na antifašistický boj například ve Španělsku ve 30. letech. Často čerpá ze sekundárních zdrojů a výzkumů (jako např. Svobodné ženy - Mujeres Libres od Marthy Ackelsberg) a nedovedu si představit, že by tam došlo k záměně názvu a zároveň zachování kontinuity hnutí.

Za problematické považuji v této souvislosti také nazývat významnou anarchistickou organizaci, s kterou APFS úzce spolupracovala a která fungovala více než 10 let samostatně, za „odštěpenou militantní frakci ČSAF“. Proč tedy autorka neanonymizovala i ČSAF a další, svým pravým názvem označované anarchistické skupiny?

I pokud bych plně respektovala rozhodnutí autorky k anonymizaci organizace, pak musím konstatovat, že tuto svou snahu bohužel neprovedla do důsledků. V textu se na několika místech objevuje pravý název organizace a na obrázcích analyzovaných samolepek je uveden web organizace i její logo s názvem. Pro nezasvěcené tak vytváří zmatek, neboť mluví vlastně o dvou organizacích.

Dále by mě zajímalo, proč označuje APFS za *nové* sociální hnutí? Organizace byla sice v ČR založena až v roce 1996, ale antifašistické hnutí má celosvětově téměř stoletou tradici a nevzniklo v 60. letech jako tzv. nová sociální hnutí, jak uvádí autorka (s.16). Ke starým hnutím by kromě data vzniku odkazovala i třídní rétorika, s kterou pracovala daná organizace (alespoň na přelomu tisíciletí) poměrně silně. APFS vzniká v českém prostředí v kontextu obrozeného anarchistického hnutí a celosvětově pak získává sílu s vlnou alterglobalizačního hnutí, ani posledně jmenované se však nepočítá mezi „nová sociální hnutí“, ale je spíše další, transnacionální fází protestu (a to nemluvě o celosvětové protestní vlně v roce 2011).

Z textu také není jasné, zda zkoumanou organizaci autorka považuje za sociální hnutí (jak sama definuje) či subkulturu (jak na to několikrát poukazuje v empirické části). Například typologii aktivistů uvádí podle Smolíka, ten se však zaměřuje na subkultury, nevím, jestli je tato typologie použitelná pro politické hnutí. Celkově by bylo možná vhodné označení kontrakultura či kontrakulturní hnutí, neboť APFS nesporně vykazuje subkulturní prvky, např. v propagandě a mobilizuje účastníky/ce subkultur, ale na rozdíl od subkultur se vyjadřuje k politickým otázkám.

Nerozumím tomu, proč autorka interpretuje zobrazení žen na samolepkách kampaně GNWP ve srovnání se zobrazováním socialistických žen v 50. letech. Navíc, nešlo by číst bojovné ženy jinak než jako muže?

Kampaně GNWP je současná a má spíše zahraniční souvislosti (přišla sem z německého militantního prostředí). Reprezentaci žen antifašistek bych srovnávala s bohatou vizuální reprezentací z oblasti současných militantních hnutí či partyzánských skupin. Podrobně je zkoumána například u latinoamerických guerill a osvobozeneckých armád, ať již jde například o nicaragujské Sandinistas či mexické Zapatistas (u kterých by se dala najít spojitost i konkrétně s APFS). Ženy v těchto hnutích vystupují také se zbraněmi a rozhodně bych netvrdila, že se z nich stávají muži, naopak, často najdeme typické zobrazení, které spojuje militantnost s mateřstvím (na jednom rameni samopal, v druhé ruce malé dítě). U zkoumané organizace existuje také jedno současné video zvoucí na antifašistickou akci, kde se objevuje mladá antifašistická matka s kočárkem.

Ještě by mě zajímalo, jestli autorka vysledovala, jaký vliv měla mediální reprezentace žen v militantních rolích na samolepkách APFS na účast žen v organizaci – motivovala je k aktivní participaci?

Z textu mám pocit, že autorka píše práci se snahou zlepšit postavení žen v organizaci, ačkoli toto hodnotové zaměření explicitně neuvádí. Možná by ale v diskusi mohla specifikovat, co je jejím cílem. Na jedné straně totiž kritizuje absenci žen v konfrontačních taktikách organizace a zároveň vidí jako problematickou bojovnou maskulinní reprezentaci žen.

Jak by se tedy APFS měla změnit, co by měla udělat pro genderovou rovnost?

Z formálního a jazykového hlediska je práce v pořádku, snad jen kromě jedné věci: autorka odkazuje na přílohu, ale ta ve verzi, co jsem dostala k oponentuře, chybí.

Tyto své otázky chápu spíše jako náměty pro diskusi a pro další zpracování tématu.

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

PhDr. Marta Kolářová, Ph.D.
V Praze dne 30.5.2012